

Kongestenen, Ellen Damgaard 2009

Mindesten på flugt

Lige vest for Bovbjerg Fyr ligger en grøn kuplet oldtidshøj, Hesthøj. I kanten af den står en granitobelisk med indfældede skrifttavler af marmor. På det runde felt foroven kan man læse: *Til Erindring om Kong Frederik den Sjettes Besøg på Bovbjerg*. I det kvadratiske felt forneden står der: *21. Juni 1826/23. Juni 1830*.

Den 21. Juni 1826 aflagde kong Frederik VI besøg på kysten fra Fjaltring til Harboøre. Formålet var – som byfoged Schönau skrev i sin rapport – *”at foretage en personlig Undersøgelse af Omstændighederne i de skadelidte Sogne for at kunne derefter anordne det Fornødne til at afhjælpe den nærværende Nød og – forsaavidt muligt – at forebygge andre Ødelæggelser i Fremtiden”*. I skellet mellem Trans og Ferring Sogne havde by- og herredsfoged F.C. Schönau fået opstillet et telt, hvor der blev serveret frokost. Derefter besøgte kongen Bovbjerg ovenfra, og byfogeden, som havde været embedsmand på stedet i næsten 25 år, gjorde opmærksom på *”den mærkelige Indrykning af Havet, der i den senere Tid har fundet Sted, da Søen ved de forskellige stormfulde Perioder har underhulet Bovbjerg, hvilket i Særdeleshed har været Tilfældet i de sidst forløbne 2 à 3 Aar, da Havet i den Tid er rykket langt længere ind end forhen i hele Decennier, og ikke ubetydelige Strækninger allerede kan kjendes at forestaa samme Skjæbne, eftersom store Revner vise sig i Overfladen og vidtløftige Masser af Jord sees at være sunkne flere Tommer, saa at der blot behøver at opstaa et nyt Uvejr for ganske at løsrive dem”*.

Under besøget på Bovbjerg foreviste byfogeden en mindestøtte, som han i al hast havde fået sat op til minde om Hans Majestæts allerhøjeste nærværelse på stedet. Den var af træ; kongebesøget var blevet varslet med en meget kort frist, og der havde derfor ikke været tid til at få hugget én i sten. På mindestøtten var følgende indskrift: *”Dette Mindesmærke er sat til Erindring om, at Danmarks Konge Frederik den Sjette har opholdt sig på nærværende Sted den 21. Juni 1826, da han af landsfaderlig Omsorg for sine betrængte Undersaatter foretog en Reise paa Nørre Jyllands Vestkyst for at undersøge den ved Havets Overskyllelse anrettede Skade, ved hvilken Lejlighed Allerhøistsamme fra dette Punct oversaa Bovbjerg og omliggende Strækninger. Afstanden fra Udkanten af Bovbjerg indtil dette Sted, maalt langs med Skjellet mellem Trans og Ferring Sogne var den Gang 78 Alen”* [ca. 49 m].

Majestæten behagede allernådigst at tage støtten i øjesyn og tilkendegav, at man gerne senere måtte opstille én af sten til minde om hans besøg.

Mindestøtten var som nævnt først af træ, men i 1843 blev det efterhånden noget frønnede træbræt erstattet af den nuværende granitobelisk; det skete på foranledning af kong Christian VIII, formentlig efter et kongebesøg i 1840. I begyndelsen stod den ved sogneskellet mellem Ferring og Trans, d.v.s. cirka dér, hvor cykelstien til Trans Kirke begynder – bare omkring 3-400 meter længere ude. Den blev flyttet flere gange, men desværre er der ingen, der har noteret, hvor langt den blev flyttet ind hver gang. I 1842 og 1858 besøgte en ukendt rejsende Bovbjerg og skrev: *”Da jeg Juledag 1842 besøgte Bovbjerg første Gang, stod noget fra Skrænten en Støtte af Træ til Minde om Kong Frederik VI's Nærværelser der (1826 og 1830) og med Angivelse af, hvor langt Støtten oprindeligt havde staaet fra Skrænten. Afstanden var, da jeg dengang maalte den, betydeligt aftaget. Støtten er nu borte, og en ny af Granit er rejst længere opad; den har havt to Indskrifter paa hvide Marmorplader, men disse ere ødelagte ved Vold og Kaadhed. Fra Støtten til den nærmeste Indskjæring maalte jeg i dag 77 Skridt”*. Året efter, den 21. Juli 1859 besøgte digteren H.C. Andersen Bovbjerg: *”Vi kjørte nu ¾ Miil ud til Bovbjerg hvor en Obelisk for Frederik den 6 staaer men Kobberindskriften er pillet ud, jeg skrev mit Navn der. Bovbjerg strækker sig vist en halv Miil, Vandet har ædt ind, som man med store stærke Tænder kan bide ind i et Smørrebrød; Jordskorpen var flere steder revnet,*

noget sjunket, Alt truede med at falde og vil falde”.

I 1882 var skrænten imidlertid kommet så tæt på, at amtmanden i Ringkjøbing Amt på Amtsrådets vegne henvendte sig til Marineministeriet for at få stenen flyttet til et sikkert sted. Det skete i foråret 1883, hvor stenen blev genrejst på ”et højdepunkt ved det nordre skel af fyrvæsenets grund”, og forbundet med fyret med en sti, der gik imellem to parceller, som fyrpersonalet brugte til landbrugsjord. Det vil sige, at stenen kom til at stå dér, hvor Chr. Bergs sten nu står. Her blev den indtil 1899, hvor den blev flyttet hen til Hesthøj, hvor den stadig står i god behold. Denne sidste flytning skete den 3. Juni. Årsagen var, at fyrets landbrugsjord blev solgt fra – det var altså ikke længere statens jord, men privat landbrugsjord. På det tidspunkt var der 206 m fra fyret til skræntens top. I 2007 var der 132 m. Kystlinien rykker altså stadig tilbage.

En landsfader

Frederik VI var konge i Danmark fra 1808 til sin død i 1839. Som søn af den sindssyge kong Christian VII fungerede han som konge allerede fra 1784. Frederik VI var ikke nogen god konge, og historikeren Claus Bjørn giver ham følgende eftermæle:

”Frederik 6. var tilsyneladende fra naturens hånd nægtet både ydre og indre gaver. Hans fremtoning var alt andet end, hvad man forstår ved kongelig... Han skrev ikke et fejlfrit dansk sprog, og hans åndelige horisont var snæver...

Frederik 6. var sig livet igennem sin kongelige stilling bevidst til det yderste. Selv personlig nøjsom vågede han over, at kongemagtens ydre symboler bevarede deres glans, og at der vist dem skyldig respekt. Det var for ham naturligt forbundet med, at han stadig efter bedste evne stræbte efter at udfylde stillingens mangfoldige forpligtelser...

Hans arbejdsdag var lang, og hans hyppige rejser omkring i landet var ikke fornøjelsesture. Han ville lære det ham undergivne rige og dets befolkning at kende, og han ville beskæftige sig med problemerne på stedet. Hvad der end blev rettet af kritik mod systemet og mod den førte politik, var der dog få, der betvivlede hans redelige vilje”.

På Lemvigegnen lader det ikke til, at Frederik VI var særlig populær, i hvert fald ikke hos landbefolkningen. Proprietærsønnen Niels Buch Breinholt fra Sønder Vinkel i Heldum kunne huske stemningen i december 1839, da kongen var død:

”Jeg troer ikke at den førstnævnte Begivenhed vakte stor Bedrøvelse i vor Egn, i alt Fald hørte jeg ofte den bortgangne Frederik den Sjette omtale som en ”Soldaterpiner” og en ”Hesteplager”, den sidste Betegnelse stammede fra, at de under Kongens Rejser tilsagte Bønderheste til Forspand bleve plagede udover Evne, da Kongen trods de usle Veje stadig påskyndede Kørslen, og Synet af de benyttede stærkt medtagne Heste satte meget ondt Blod”.

Hvis der var noget de vestjyske bønder var stolte af, så var det deres heste. De blev fodret med utærsket havre og værnet om, så ”en hesteplager” var noget af det ringeste, en mand kunne være.

Men der er ingen tvivl om kongens ægte interesse for de ødelæggelser, som stormfloderne i 1825 havde forårsaget på den jyske vestkyst. Han ville se på forholdene med egne øjne, tale med befolkningen og bidrage til at løse problemerne. Som byfoged Schønau skrev i rådstueprotokollen 1826, så havde kongen jo bestemt sig for ”at foretage en personlig Undersøgelse af Omstændighederne i de skadelidte Sogne for at kunne derefter anordne det Fornødne til at afhjælpe den nærværende Nød og – forsaauidt muligt – at forebygge andre Ødelæggelser i Fremtiden”. Gjorde han så noget ved sagen? Det ved vi ikke helt konkret. Men i 1826 blev der i hvert fald gravet en snorlige kanal fra Nordre Vese til Hygum Nor ved foden af Hygum Bakke; den skulle lede vandet væk fra de lavtliggende jorder, hvis der igen kom stormflod. Det var et offentligt pligtarbejde, som blev pålagt bønderne i Harboøre, Hygum, Engbjerg og Vandborg sogne. Kanalen findes stadig.

En hengiven undersåt

Initiativtager til opstillingen af "Kongestenen" på Bovbjerg var F.C. Schønau. Han var by- og herredsfoged i Lemvig og Skodborg-Vandfuld Herreder fra 1802 til sin død i 1829. Han var en velbegavet og virksom mand, der interesserede sig for ejendomshandel og nyopdyrkning, vejvæsen og de retslige forhold omkring strandingsgods. Under Søkrigen med England fra 1807-1814 var han chef for Kystmilitset og fik titel af kaptajn.

Da kongebesøget blev varslet, fik byfoged Schønau straks sammenkaldt byens råd, og – som han skriver i rådstueprotokollen - så *"føjte Enhver sig gjennemtrængt af undersaatlig Hengivenheds Følelser mod den elskede og gode Konge, der med landsfaderlig Omhu sørger for sine samtlige Undersaatters Vel"*.

Alle fik travlt med at forskønne byen i al hast, og der blev sikkert også travlhed i det Schønauiske hjem, hvor der skulle arrangeres taffel, og hvor majestæten og hans nærmeste følge skulle overnatte. Den første aften efter ankomsten den 20. Juni forløb i stor enkelhed, men majestæten tilkendegav dog sit velbehag med en illumination lige over for sit vindue med majestædens navnetræk i flammeskrift. Da hele turen langs havet næste dag var gennemført, fik fru Schønau anledning til at præsentere sine elleve hjemmeværende børn og at anbefale den ældste søn, der opholdt sig ved universitetet, til Hans Majestæts nåde. Om aftenen var der taffel for majestæten og hans følge samt lokale embedsmænd i byfogedens gård; hans to ældste døtre vartede op ved bordet. Byfogedens lykke var fuldkommen, da majestæten ved sin afrejse lovede at ville drage omsorg for dennes talrige familie og desuden personligt overleverede ham en kostbar brilliantring. Og faktisk er det jo en helt utrolig historie om, hvor tæt kong Frederik VI kom på sine undersåtter.